

В. П. Яковець,
доктор фізико-математичних наук, професор,
зав. кафедри менеджменту освіти,
економіки та маркетингу
(ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ)
E-mail: yvp-95@ ukr.net;

Н. І. Яковець,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри університетської та
професійної освіти і права
(ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ)

Інноваційні підходи в організації підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти в Університеті менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України

Обґрунтовується зростання ролі післядипломної педагогічної освіти в сучасних умовах. Описується досвід Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України із запровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу з підвищення кваліфікації керівних працівників освіти. Звертається увага на ефективність дистанційного навчання в післядипломній освіті

У зв'язку з бурхливим розвитком науково-технічного прогресу, глобалізацією і швидкоплинністю змін сучасного суспільства в кінці ХХ – на початку ХХІ століття перед світовою спільнотою постали серйозні виклики системі освіти, обумовлені необхідністю формування творчої особистості, здатної до сприйняття і творення змін, налаштованої на сприйняття постійних змін як природного процесу.

Сучасне виробництво потребує нової генерації працівників, які

- здатні швидко засвоювати і ефективно використовувати останні досягнення науки і техніки, що невпинно і стрімко розвиваються;
- уміють вирішувати нестандартні проблеми, що постійно виникають у процесі їх професійної діяльності;
- уміють постійно вчитися, удосконалюючи свої професійні якості.

Це обумовлює необхідність кардинальних змін в системі освіти, які б дозволили

- подолати суперечність між різким зростанням обсягу інформації, яку необхідно вивчати, і обмеженими можливостями формальної освіти;
- підвищити якість освіти;
- забезпечити рівний доступ до якісної освіти;
- реалізувати потребу в індивідуальному розвитку та розкритті творчого потенціалу кожної особистості;
- створити умови для безперервного навчання дорослих;
- покращити якість управління освітою.

Центральне місце в забезпеченні необхідної якості освіти займає якість організації освітнього процесу і якість викладання. Тому зростають вимоги до підготовки і постійного підвищення кваліфікації вчителів та керівних кадрів освіти, а також до викладачів вищих навчальних закладів. Безперервне підвищення кваліфікації стає обов'язковим для цих професій.

У зв'язку з цим наріли якісні зміни в системі післядипломної педагогічної освіти, її модернізація. Особливістю її подальшого функціонування стає мобільність, швидке реагування на зміни дошкільної, середньої, професійно-технічної і вищої освіти, постійне професійне вдосконалення працівників методичних служб та керівних кадрів освіти. Перед системою післядипломної педагогічної освіти стоять дуже важливі і дуже складні завдання, значення цієї галузі освіти в нинішніх умовах незрівнянно зростає. Вона починає відігравати ключову роль у забезпеченні реформування всієї національної освіти.

Масштабність реформування освіти, яка здійснюється в усіх країнах світу, у тому числі і в нашій країні, потребує багатопланової перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників освіти, особливо керівного складу, постійного вдосконалення і оновлення їх знань з метою засвоєння новітніх технологій управління та впровадження в навчальний процес сучасних педагогічних технологій.

Тому в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти - головному навчальному закладі в системі післядипломної педагогічної освіти - виникла необхідність системної модернізації освітнього процесу з підвищення кваліфікації керівних працівників освіти

Основними завданнями Інституту є:

- сприяння активному реформуванню національної системи освіти шляхом підвищення кваліфікації керівних кадрів цієї системи з питань державної освітньої політики та шляхів її імплементації на інституційному рівні;
- проведення активних наукових досліджень, націлених на пошук і впровадження новітніх педагогічних та управлінських технологій;
- формування відкритого освітнього середовища для задоволення індивідуальних потреб різних категорій слухачів у професійному вдосконаленні і саморозвитку.

Зокрема, на курсах підвищення кваліфікації з керівними працівниками вищих навчальних закладів активно обговорюються такі актуальні питання:

- впровадження ідей Болонського процесу;
- модернізація системи управління вищим навчальним закладом;
- організації освітнього процесу в умовах автономності вищих навчальних закладів;
- впровадження новітніх інтерактивних методів навчання студентів;
- інформатизація різних напрямів діяльності вищого навчального закладу;
- впровадження технологій дистанційного навчання.

Науково-технічний прогрес і пов'язаний з ним суспільний розвиток поставив не тільки серйозні виклики перед системою освіти, але одночасно знайшов і ефективний шлях їх подолання. Реакцією суспільства на ці виклики стала розробка принципів відкритої освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, які інтенсивно розвиваються і стрімко входять у всі сфери діяльності людства.

Ефективним засобом розв'язання суперечності між зростаючими потребами в постійному підвищенні кваліфікації працівників освіти і обмеженими можливостями традиційної системи підвищення кваліфікації стало запровадження електронного дистанційного навчання

У результаті широкомасштабних наукових досліджень та експериментальної апробації їх результатів, проведених в Університеті менеджменту освіти під керівництвом академіка Олійника В.В. [1,2] було зроблено висновок про те, що найбільш ефективним з точки зору якості навчання слухачів є поєднання очної форми навчання з дистанційною, якщо при цьому до традиційних технологій організації навчання, характерних для очної форми навчання (лекції, практичні й семінарські заняття, круглі столи, тренінги, тематичні дискусії, конференції з обміну досвідом та ін.) додати переваги дистанційного навчання з використанням можливостей інформатизації навчального процесу. Таке поєднання дозволяє ефективно й цілеспрямовано домагатись реалізації в навчанні слухачів принципів диференціації, індивідуалізації та інтерактивності і, отже, інтенсифікувати навчальний процес. Саме така система навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації і розвивається в Університеті менеджменту освіти.

Навчання слухачів за цією системою здійснюється в три етапи. Перший етап (очний) тривалістю 1-2 тижні проходить у вигляді організаційно-настановної сесії, на якій проводяться настановні заняття з метою організації самостійної роботи слухачів на другому – дистанційному етапі навчання. Дистанційний етап навчання триває 4-5 місяців у формі самостійної роботи слухачів під керівництвом куратора-тьютора з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. На третьому (очному) етапі навчання, який має характер короткої підсумково-залікової сесії тривалістю в кілька днів, підводяться підсумки навчальної роботи слухачів. На цьому етапі проводяться підсумкові заняття, конференції з обміну досвідом та підсумкові контрольні заходи.

Очно-дистанційна форма підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників системи освіти, запроваджена з 2005 року в Університеті менеджменту освіти, підтвердила свою ефективність і нині поширюється на всю систему післядипломної педагогічної освіти.

Електронне дистанційне навчання дає можливість:

- підвищувати кваліфікацію одночасно великої кількості слухачів;
- шукати і розповсюджувати передовий управлінський та педагогічний досвід;
- залучати кращих учених, викладачів, громадських діячів, керівників освіти.

Використання сучасних засобів телекомунікацій дають змогу усунути значну частину недоліків традиційних систем навчання і зберегти майже всі їх надбання і переваги [3,4]. Дистанційне навчання дозволяє:

- ефективно здійснювати кероване навчання;
- організовувати інтенсивну самостійну роботу;
- забезпечувати постійний самоконтроль;
- максимально індивідуалізувати навчання;
- забезпечити диференційований підхід до змісту навчання.

Крім того, сучасні інформаційно-комунікаційні технології дають можливість ефективно застосовувати різні інноваційні інтерактивні методи організації навчальної діяльності слухачів: навчання в співробітництві, тренувальні, настановні, ігрові, імітаційні, моделювальні технології, метод мозкового штурму, метод проектного навчання, виконання спільних завдань у малих групах, дослідницькі методи та ін.

Досвід впровадження дистанційного навчання слухачів на курсах підвищення кваліфікації в Університеті менеджменту освіти засвідчує, що ця форма навчання є ефективною і перспективною, а з розвитком технічних можливостей інформаційно-комунікаційних засобів відкриваються практично необмежені можливості для вдосконалення навчального процесу.

Важливе значення для результативності процесу підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти є формування змісту їх навчання на курсах підвищення кваліфікації. Керуючись результатами наукових досліджень, які проводяться в Національній академії педагогічних наук України [5,6] зміст навчання слухачів на курсах підвищення кваліфікації формується на компетентнісній основі з використанням елементів Європейської системи трансферту і накопичення кредитів. Професійні програми підвищення кваліфікації формуються виходячи з принципу опори на результати навчання. Акцент у навчанні зміщується з того, що знає, хоче і може викладач, на те, що потрібно слухачеві.

З цією метою для формування змісту навчання спочатку визначаються конкретні результати навчання, виражені в термінах компетентностей, які необхідно сформулювати чи розвинути в певній категорії слухачів, що мають навчатися на курсах підвищення кваліфікації. При цьому згідно з [5] під компетентностями ми розуміємо інтегральне й динамічне поєднання знань, умінь, цінностей, здатностей та інших особистісних якостей, необхідних слухачеві для успішного здійснення своєї професійної діяльності в умовах реформування і постійної трансформації системи освіти.

Визначивши результати навчання у вигляді очікуваного набуття або розвитку вже набутих компетентностей та критерії їх оцінювання, встановлюються вимоги до змісту навчальних модулів та оцінюється їх трудомісткість у кредитах ЄКТС.

З усього цього впливає такий алгоритм формування професійних програм підвищення кваліфікації:

1. Встановлюються професійні обов'язки слухачів даної категорії.

2. Визначаються компетентності, які необхідно мати для успішного виконання цих професійних обов'язків.

3. Виходячи з конкретних соціально-економічних умов, формулюється мета навчальної програми та очікувані результати в термінах компетентностей.

4. Уточнюються загальні і специфічні компетентності, які треба сформувати чи розвинути.

5. Розробляються зміст та організаційні засоби реалізації програми.

6. Визначаються освітні одиниці та форми навчальної діяльності, спрямовані на досягнення запланованих результатів навчання.

7. Відповідно до запланованих результатів навчання підбираються підходи і методи навчання, викладання і оцінювання.

8. Здійснюється вдосконалення програми на основі зворотного та прогнозованого зв'язків.

Особливо важливого значення набуває останній етап вказаного алгоритму. Якщо результати навчання формулюють викладачі, то компетентності опановують слухачі. З цією метою на першому етапі навчання проводиться вхідне тестування слухачів з метою виявлення реального рівня їх компетентностей, що дає можливість внести необхідні корективи в професійні програми. Крім того, на останньому етапі проводиться анкетування слухачів на предмет виявлення недоліків у професійних програмах та засобах їх реалізації, що враховується в організації навчального процесу для наступних слухачів. Оскільки цикл навчання на курсах підвищення кваліфікації порівняно невеликий (5-6 місяців), це дозволяє оперативно реагувати на запити слухачів, вносячи постійні зміни як у зміст навчання, так і в методи його реалізації.

Список використаних джерел та літератури

1. Підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти за дистанційною формою навчання / за заг. ред. В. В. Олійника.- К.: Логос, 2006.- 408 с.

2. Олійник В. В. Методика підготовки і проведення занять з навчального модуля «Відкрита освіта та дистанційне навчання»: метод. посібник / В. В. Олійник, Л. Л. Ляхоцька, В. О. Гравіт та ін. - К.: УМО НАПН України, 2010.- 280 с.

3. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти / В. Ю. Биков - К.: Атіка, 2009.- 684 с.

4. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій / Н. В. Морзе.- К.: Вид. група ВНВ.- 2006.- 240 с.

5. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія,- 2009.- № 2(63).- С. 13-25.

6. Яковець В. Інформатизація післядипломної педагогічної освіти: тенденції і перспективи / В. П. Яковець // Післядипломна освіта в Україні.- 2011.- № 2(19). - С. 20-22.

В. Яковець, Н. Яковець

***Інноваційні підходи в організації підвищення кваліфікації
руководячих кадрів освіти в Університеті менеджмента
освіти Національної академії педагогічних наук України***

Обосновывается возрастание роли последипломного педагогического образования в современных условиях. Описывается опыт Университета менеджмента образования Национальной академии педагогических наук

Украины по внедрению инновационных подходов к организации образовательного процесса повышения квалификации руководящих кадров образования. Обращается внимание на эффективность дистанционного обучения в системе последипломного образования.

V. Yakovets, N. Yakovets

The article deals with the role of postgraduate education in modern conditions.

The experience of University of Educational Management is described to innovation approaches implementation in educational managers reaccreditation. It is emphasized the effectiveness of on-line education in the system of postgraduate education.